

Martine Glaser

De inquisiteur en de koningin van zwaarden

2022 Brave New Books

Omslagontwerp Martine Glaser

trefwoorden: inquisitie, heksenvervolging. empirisch onderzoek

ISBN: 9789464486926

www.martineglaser.nl

Andere boeken van Martine Glaser:

De bokkenbrigade (Moon)

De zaterdag van het onweer (Clavis)

De alien (Clavis)

Zie me, hoor me (Clavis)

Mij pak je niet (Clavis)

Het wonderbaarlijke verhaal van Pippa Poezenoortjes (Clavis)

Jack de ruimteridder (Clavis)

Vlucht uit het spullenparadijs (Clavis)

De berentafel (Clavis)

Hoe Bert rapper werd (Clavis)

De inquisiteur en de koningin van zwaarden

Martine Glaser

Voor Alonso de Salazar Frias (1564-1636) en alle anderen die de moed hebben om zelf te kijken, te luisteren, te denken en te spreken, wat hun omgeving ook zegt.

1

Storm

Rot storm, dacht ze voor de zoveelste keer.

Maite werd altijd misselijk als het stormde. Haar hart begon dan onprettig snel te kloppen, haar mond voelde droog en daarna verscheen steevast de Schim: een grijzige man met een vreemde breedgerande hoed. Hij zei nooit iets. Hij stond daar alleen maar; midden in haar hoofd, zolang het stormde, alsof hij een boodschap voor haar had. Zingen hielp, had ze ontdekt, zolang ze de storm maar wist te overstemmen. En dus zong ze. De psalmen die ze had geleerd in de kleine dorpskerk, haar zelfgemaakte liedjes. Maar meestal duurde een storm gewoon te lang en als ze dan uiteindelijk wel moest zwijgen, moe en schor, stond hij daar weer. Of nog steeds.

Dit keer was het een harde klap die een einde maakte aan haar gezang. Er moest iets zijn gevallen, maar wat? Ze sloot haar ogen en doorzocht in gedachten de kleine binnenplaats. De emmer... ja, die moest het zijn. Was natuurlijk tegen het kippenhok gewaaid. Als ie maar niet was gebroken. Emmers waren duur. Ze kroop wat dieper in de deken, staarde naar de onrustige vlammen en wachtte. De wind rukte aan de luiken, liet zich door de schoorsteen boven op het vuur vallen, huilde, bulderde. De regen sloeg met bakken tegelijk tegen de gevel en ratelde op het dakje van het kippenhok.

‘Ga nou niet,’ had ze gesmeekt. ‘We krijgen zwaar weer. De spinnen maken scheuren in hun web en alle meeuwen zijn landinwaarts getrokken.’

Jon had haar hoofdschuddend aangekeken. ‘De spinnen maken scheuren in hun web. Dat jij volgende zomer achttien wordt!’

Als je zo vaak alleen thuis bent als ik, op een plek waar niets gebeurt, dan zie je dingen, wilde ze zeggen. Dan zie je dat spinnen dat altijd doen als er een zware storm op komst is. En als de maan dan ook nog rood is, zoals vannacht, en de zon heeft een witte kring, dan weet je dat je thuis moet blijven. Maar Jon luisterde allang niet meer. Jon luisterde

nooit. Met de krabbenfuik die ze voor hem had gevlochten op zijn rug vertrok hij naar zijn boot.

Ze gooide wat hout op het vuur, nestelde zich weer in de stoel en probeerde te slapen.

Hij stond opeens voor haar, ze had hem niet binnen horen komen.

‘Lekker uitgerust zeker?’

Maite rekte zich uit en knikte, nog half versuft. Jon was doornat en zelfs bij het zwakke licht zag ze de kringen onder zijn ogen.

‘Dat jij kunt slapen met dit weer.’

‘Terwijl jij op zee bent in zo’n storm, bedoel je.’

Hij zei niets.

‘Doe gauw je natte kleren uit, dan maak ik de soep warm.’

Ze stookte het vuur op en hing de zwarte ketel aan de haak erboven. Terwijl hij zwijgend zat te eten - uitgeput, doof van het gebulder in zijn oren, dat begreep ze wel - zei ze, zo terloops als ze kon: ‘Een goede dag om te juttten, morgen.’

Hij gromde iets onverstaanbaars. Jon hield niet van juttten. Je voordeel doen met de ellende van een ander, noemde hij het. Daar zat iets in, maar een mens had toch hout nodig? Met enkel gedroogde geitenmest en varens kwam je de winter niet door. En soms waren er flessen, echte glazen flessen. Of een emmer, zoals die ene bij het kippenhok. Zelfs de waterton kwam van het strand.

‘Laten we maar een beetje vroeg vertrekken, voor de anderen er zijn.’

‘Dan kunnen we net zo goed wakker blijven.’ Maar Jon stond toch op, zette zijn lege kom in het schap – ook al gemaakt van aangespoeld hout – en liep met stijve benen naar zijn strozak. Aan zijn ademhaling hoorde ze dat hij als een blok in slaap was gevallen.

Ook Maite ging naar bed. Het vuur knetterde zacht en af en toe vlogen er vonkjes omhoog, als kleine rode sterren. Een tijdlang probeerde ze ze nog te volgen in hun opwaartse dans naar de nachtelijke hemel maar tenslotte sloot ze haar ogen. De Schim

was weg, stelde ze opgelucht vast en van de storm was niet meer over dan een stevige bries.

Als eerste werd ze wakker. Zonlicht viel door de kieren bij de deur naar binnen. Ze stond op en sloop zachtjes naar buiten.

De storm had gelukkig niet veel schade aangericht. De emmer lag inderdaad op zijn kant bij het kippenhok, maar hij was nog heel. Er was wat hout van het dak gewaaid, maar dat viel gemakkelijk te repareren.

Ze keek naar de blauwige bergen in de verte waarachter de zon net tevoorschijn kwam en zoog haar longen vol frisse ochtendlucht. De zee glinsterde en honderden vogels, witte en zwarte, ruzieden langs de vloedlijn op zoek naar krabbetjes en schaaldieren. De deur ging open en Jon kwam slaperig naar buiten. Geeuwend en knipperend tegen het licht haalde hij een hand door zijn stugge roestkleurige haar. Daarna liep hij naar de waterton. Hij nam een mok van het bankje ernaast en stak zijn hand in de ton. Erg diep hoefde hij niet te gaan, de ton zat bijna tot de rand toe vol. Hij goot wat water in zijn linkerhand, veegde er snel mee over zijn gezicht en zette toen de beker aan zijn lippen.

Maite liep naar hem toe. 'Hoi. Lekker geslapen?'

Hij knikte, terwijl hij zijn mond afveegde met de rug van zijn hand. 'Voorlopig hebben we weer genoeg water. Daar was die rotstorm dan tenminste goed voor. Is er nog iets te eten?'

'Brood. Gisteren gebakken.'

Jon liep de hut weer in.

'En er is ook nog schapenkaas!' riep ze hem achterna.

Geen reactie.

'Wanneer gaan we weg?'

Daar was hij al weer, met een homp brood in zijn hand. 'Nu.'

Hun huisje lag helemaal alleen op de hoge kust. Het was aan alle kanten omgeven door het stekelige, grijzige groen van hei, varens en zeevenkel. Tussen de planten lagen, alsof ze aan het einde van de schepping nog over waren en daarna door God lukraak en in haast waren uitgestrooid, enorme stenen die begroeid waren met kleurige groeisels. Sommige waren fel oranje en diep donkergeel, de kleur van eierdooiers. Anderen waren zilverwit, waardoor het leek of de steen was overdekt met een dun laagje sneeuw. Maite hield van die groeisels. Van veraf waren het niet meer dan kleurige vlekken in het landschap maar van dichtbij bleek elke vlek een wereldje op zich met minuscule waaiertjes, volmaakt gevormde bekertjes en fragiele koraaltakjes. Wist ik maar waarom de dingen zijn zoals ze zijn, dacht ze vaak. Hoe komen die stenen hier? Hoe komt het dat de rotsen in zee schuine groeven hebben? Waarom houdt een wond sneller op met bloeden als je er die witte plantjes op legt?

Dat is nou eenmaal zo, zou Jon zeggen. Minstens tien keer per dag moest ze dat zinnetje aanhoren. Jon nam de dingen zoals ze waren, er vragen over stellen vond hij zonde van de tijd. Je krijgt toch geen antwoord, zei hij. Ze zuchtte even, want dat laatste, dat was waar. Van hem zouden de antwoorden beslist niet komen en wie zou ze haar anders kunnen verschaffen?

Ze keek naar hem zoals hij daar voor haar liep: groot en breed en onverzettelijk. Je zag dat zijn voeten het smalle pad naar het strand door en door kenden. Niet alleen het eerste stuk, dat nog goed begaanbaar was, maar ook de afdaling langs de steile rotswand. De rotsen waren daar nog nat en glad van de regen, maar hij liep zonder één enkele aarzeling naar beneden, net zo behendig als de geiten die op de hoogten bij Cabo Higuer hun kostje bij elkaar scharrelden.

Ook nu stond hij alweer beneden terwijl zij nog moeizaam aan het klauteren was.

‘Hulp nodig?’ grinnikte hij.

‘De volgende keer doe ik één van jouw broeken aan,’ riep ze terug. ‘Wie heeft bedacht dat vrouwen rokken moeten dragen?’

‘Dat is nou eenmaal zo.’

Naast elkaar liepen ze naar het water, hij een stuk langer dan zij, zij bovendien veel tengerder, maar allebei met hetzelfde rossige haar dat koperachtig glansde in het lage ochtendlicht.

‘Jutten we samen?’

‘Nee, we nemen elk een kant. Hier.’ Hij gaf haar een stuk touw en een juten zak. Grote stukken sleepten ze altijd naar hun geheime bergplaats, de kleine dingen gingen in de zak.

Maite dwong zichzelf om serieus te zoeken. Na elke storm lag het strand bezaaid met dingen die interessant maar – Jons woorden – volkomen nutteloos waren: felrode zeesterren, nooit eerder geziene schelpen, flinterdunne krabbenschilden, wonderlijke groeisels die op doorzichtige vingers leken, maar ze zou vandaag alleen naar bruikbare zaken kijken.

Erg opwindend was haar oogst niet. Veel hout: donkere geteerde planken, af en toe een stuk rondhout met een versplinterd uiteinde. Eén hijsblok vond ze, met twee groeven. Dat was een mooie vondst: het zou goed van pas komen als ze zware dingen naar boven moesten sjouwen. Jon zou er blij mee zijn.

Waar was hij eigenlijk en wat zou hij hebben gevonden? Met een hand boven haar ogen zocht ze het strand af. Vanuit Hondarribia naderden een paar jutters, maar waar was Jon?

Na lang turen vond ze hem. In zijn kleren van vaalbruin zeildoek was hij nauwelijks van de rotsen achter hem te onderscheiden. Maar hij bewoog: voetje voor voetje schuifelde hij naar de grot waar ze hun schatten verborgen voor ze die naar boven brachten. Wat sleepte hij daar voor gevaarte mee? Het leek wel een ton.

Ook Maite zette koers naar de bergplaats. Tot nu toe had ze haar last langs de vloedlijn getrokken waar het zand hard was en het water haar hielp dragen. Nu moest ze het strand op. Daar trok het hout onmiddellijk een diep spoor in het mulle zand. Buiten adem bleef ze staan. Zo ging het niet. Wachten op Jon dan maar.

Ze ging zitten en keek hoe ver hij was gevorderd. Zonder de ton kwam hij langzaam haar kant uit, maar ook nu nog liep hij te zoeken, ditmaal tussen de rotsen, waar de

vloed altijd kleine poeltjes achterliet. Kleine platvisjes scholen er in het zand, garnalen flitsen er heen en weer door het glasheldere water en tegen de rotswanden groeiden zeeanemonen die met hun kleurige tentakels voortdurend op zoek waren naar een prooi.

Hadden we maar wat eten meegenomen, dacht ze. De zee is zo mooi vandaag, wat zou het heerlijk zijn om eerst nog wat rond te kijken en daarna hier ons brood te eten. Ze begroef haar hand in het zachte zand dat bovenop al warm begon te worden, nam een vuist vol en liet dat in een dun straaltje weer vallen. Kijk, weer een bergje geboren. Zou God dat ook zo hebben gedaan toen hij de wereld schiep?

In het derde handje zand zat iets hards. Een schelp, dacht ze eerst, niks bijzonders. Ze keek niet eens onmiddellijk maar liet al het zand weglopen voor ze haar hand openvouwde. In het kuiltje lag iets ronds. Het blonk in het harde licht.

Ze bekeek het voorwerp aandachtig. Om een glad schijfje van gelig metaal liep een rand die eruitzag als gevlochten teen of biezen, maar dan oneindig veel fijner. In het schijfje waren letters gekrast die ze niet kon lezen. En de andere kant? Ze draaide het schijfje om en staarde verrukt naar wat overduidelijk de voorkant was. Een man met een baard stond tot zijn middel in het water. Op zijn schouders droeg hij een kind: vast en zeker een meisje, want het had net zulke krullen als zij. Het cirkeltje rondom haar hoofd was natuurlijk de zon. Van heel dichtbij probeerde ze de trekken van de man te onderscheiden. Had papa een baard? Soms wel, dacht ze onzeker. Hoe dan ook, dit zijn wij, papa en ik. Het is een teken, een geschenk. Hij is me niet vergeten.

‘Maite!’

Ze hoorde Jon pas toen hij al dicht bij haar was. Gauw liet ze het muntje in de zak van haar rok glijden, al begreep ze zelf niet goed waarom. Jon en zij hadden nooit geheimen voor elkaar.

‘Jezus, Maite,’ zei hij geërgerd. ‘Ik loop je al ik weet niet hoe lang te roepen.’

Nu pas zag ze dat hij er anders uitzag dan anders. Ontdaan. Bleek.

‘Wat is er aan de hand?’ vroeg ze een beetje beschaamd.

Hij wierp een snelle blik over zijn schouders, boog zich naar haar toe en fluisterde 'Er ligt daar een man.'

De man op het strand

Maite keek haar broer niet begrijpend aan. 'Een man? Wat voor man?'

Jon haalde diep adem. 'Ik denk dat hij dood is.'

Haar hand gleed in haar zak en omknelde het schijfje.

'Hoe kan dat nou,' zei ze onwillig.

'Hoe kan dat nou, hoe kan dat nou? Vraag je liever af wat we moeten doen!'

Ze schrok van zijn heftigheid en voelde een boosheid opwellen die ze onmiddellijk veroordeelde. Hoe die man daar ook terecht was gekomen, het was nooit zijn bedoeling geweest om haar blijdschap over het muntje te overschaduw.

'Als hij dood is...Wat kunnen we dan nog doen?'

Jon liet zich naast haar in het zand vallen. Hij fronste zijn wenkbrauwen en zei kribbig:

'Maar dat weet ik juist niet.'

En toen Maite zweeg, vervolgde hij: 'Of hij dood is, dus. Dat weet ik niet zeker.'

'Maar dat kun je toch voelen,' zei ze.

Hij greep een pikzwart stuk hout dat bij zijn voeten lag en smet het naar twee ruziënde kraaien. 'Ga jij aan een wildvreemde dooie zitten?'

Maite liet haar vingers strelend over de medaille gaan. 'Nou, iemand zal het toch moeten doen.' Ze stond op, klopte het zand van haar kleren en keek afwachtend naar Jon.

Die bleef zitten. 'Het heeft geen zin, Mai,' zei hij, plotseling gelaten. 'Hij móet wel dood zijn, anders lag hij hier toch niet? En als hij dood is, valt er voor ons niks meer te doen, dat zei je zelf.'

Maite liet haar ogen langs de rotsen gaan. 'Waar ligt hij precies?'

'Daar,' wees Jon zonder te kijken.

Maite tuurde in de richting die hij aanwees, maar ze zag niets. Jon zat nog steeds somber naar zijn knieën te staren.

Misschien kunnen we die jutters uit Hondarribia om hulp vragen, dacht ze hoopvol. Maar waar blijven die eigenlijk? Ze kwamen daarnet toch deze kant op? Haar ogen

zochten het strand af, maar er was geen jutter meer te bekennen. Alleen aan de overkant, voorbij de geul van de Bidasoa, waren een paar nietige zwarte stipjes te zien, maar het zou uren duren voor ze die hadden bereikt.

‘Kom,’ zei ze, en ze legde een hand op Jons schouder. ‘We hebben weinig keus, nietwaar? Er is nu eenmaal niemand om ons te helpen.’

‘En daarom gaan we nu naar huis,’ gromde Jon, maar hij bleef roerloos zitten.

Maite keek van hem naar de zwarte vorm bij de rotsen. Misschien ziet hij ons wel, dacht ze opeens. Vraagt hij zich af waarom we maar niet komen. Hoewel de zon prettig warm op haar huid scheen voelde ze dat de kleine haartjes op haar arm rechtop stonden. Gouden haartjes waren het, met glinsterende korrels zand ertussen.

‘Als we niets doen, kunnen we hier nooit meer komen.’

‘Wat een onzin,’ zei haar broer kwaad, maar hij keek toch even om, naar de rotsen. De schaduwen van de wolken bewogen zich langzaam over het zand. Nog even, en de man lag in de zon.

‘Hij gaat toch wel dood,’ zei Jon bitter. ‘Met onze hulp of zonder.’

‘Dat weet je niet.’ Ze draaide het schijfje met de vader en zijn dochttertje steeds maar weer rond tussen haar duim en wijsvinger. Ooit was het zo; zorgeloos samen op het strand, beschenen door de zon.

Het kan geen toeval zijn, dacht ze. Ik vind dit muntje, hij die man, op precies hetzelfde moment. Het moet een opdracht zijn. Een test om zijn vertrouwen terug te winnen.

‘We gaan naar hem toe,’ zei ze kalm. Ze greep haar broer stevig bij een arm en sleurde hem omhoog. Onwillig gaf hij mee.

De afstand naar de rotsen leek groter dan ooit, het zand zo mul als nooit tevoren. Ze liepen zwijgend naast elkaar. Jons broek maakte bij elke stap een schurend geluid.

Vlakbij vochten twee meeuwen om een krab zonder zich iets van hen aan te trekken.

Vroeger liepen we vaak hand in hand, dacht ze, maar nu nooit meer. En we praten ook steeds minder met elkaar. Terwijl we van binnen – ik zeker, maar hij waarschijnlijk ook – langzaam maar zeker veranderen. Zal er een dag komen waarop we elkaar aankijken zonder herkenning? Waarop alleen onze gedeelde bezittingen ons nog binden? Onze

bezittingen en misschien nog een handvol herinneringen die door de tijd zijn vervormd en afgesleten zoals mijn oude zandkastelen door water en wind? Heeft papa's verdwijning ook die van Jon ingeluid, maar dan langzaam, stap voor stap, of ben ik juist degene die verdwijnt? Van opzij wierp ze haar broer een onderzoekende blik toe. Hij zag het niet, want hij bleef juist staan.

'Daar', wees hij, overduidelijk met tegenzin.

Eerst zag ze niets, maar toen hij nog eens wees, dit maal boos en ongeduldig, zag ze de man liggen naast een van de poeltjes, tussen twee rotsen in. Hij lag voorover met zijn knieën opgetrokken. Eén arm lag boven zijn hoofd, de andere langs zijn bewegingloze lichaam. Toen ze dichterbij kwam zag ze dat zijn ogen gesloten waren. Op zijn bruine haar, net boven zijn rechterslaap, zat een donkere vlek. Een dun bruin lijntje met zand eraan gekleefd liep langs de rechterkant van zijn gezicht.

Maite knielde naast hem neer en legde aarzelend een hand op zijn rug. De man droeg kleren van zeildoek, net als Jon, maar ze waren heel anders van snit. Zijn wijde broek vertoonde witte zoutkringen en op de plekken waar de stof nog nat was zat een dunne korst zand gekleefd.

Het zeildoek voelde koud en stijf en er viel geen enkele beweging in te bespeuren. Met ingehouden adem bewoog ze haar hand in de richting van het bebloede hoofd. Ze keek even op naar Jon die doodstil met afhangende schouders naar de zee stond te staren en tastte toen voorzichtig onder het bruine haar naar de nek van de man. Ook het haar voelde koud en stijf. Harde ineengedraaide pieken schraaptten langs haar hand die langzaam verder gleeed naar zijn hals. Leek dat nu alleen maar zo of voelde de huid daar warmer? Ze wreef haar handen tegen elkaar om hun stijfheid te verjagen en vouwde toen zijn kraag wat verder open. Van heel dichtbij bestudeerde ze de twee kuiltjes onderaan zijn hals.

'En?' fluisterde Jon, nog steeds met zijn ogen op de zee gericht.

'Hij leeft.'

Maite stond op en veegde haar handen af aan haar kleren. Een tijdlang keken ze beide zwijgend en besluiteloos op hem neer. Tot Jon zei, met een aarzeling in zijn stem:

‘Nou, dan zal hij wel gauw weer bij komen. Laten wij dan maar gaan.’

Maites hand gleed in haar zak en vond daar al gauw de munt. Een opdracht. Een test.

‘Geen sprake van,’ zei ze. ‘We nemen hem mee naar huis.’

Hij mag in mijn bed, had ze gezegd. En daar lag hij nu, onder haar blauwgrijze wollen doek en een schapenvacht. Zijn hart klopte, zijn borstkas ging langzaam op en neer maar verder bewoog er niets. Ze gooide nog wat hout op het vuur en keek naar zijn slapende gezicht dat al wat meer kleur begon te krijgen. Heel voorzichtig had ze het bloed van zijn wangen en zijn haar gewassen, heel voorzichtig had ze hem ontdaan van zijn natte kleren die nu buiten hingen, maar er zat net zo weinig leven in hem als in haar oude lappenpop. De kleren had ze grondig bestudeerd en ze wist het nu zeker: de man was niet van hier. Niemand hier droeg zulke kleren als hij.

Terwijl haar hand de kleine munt omknelde hield ze de wacht. De vreemdeling ademde kalm en regelmatig. Een enkele keer stakte zijn ademhaling en dan hield ook zij haar adem in, tot een kort, snurkend geluid de angstige stilte verbrak en het ademen weer verder ging. Verder gebeurde er niets. Nog geen hand, geen vinger had ze zien bewegen. Ze had gefluisterd, geroepen, tegen zijn schouder geduwd, in zijn hand geknepen, maar eigenlijk zonder hoop, want waarom zou iemand die rustig doorslaapt terwijl hij vastgebonden op een ladder langs de rotsen omhoog wordt gehesen, wakker worden van een duwtje of een geluid? Nee, niets scheen tot hem door te dringen. Zelfs de geur van haar versgebakken brood had hem niet uit zijn slaap kunnen wekken.

Daar was Jon. Ze hoorde hem de laatste lading hout tegen de zijmuur leggen. Hij zal wel dorst hebben, dacht ze, en inderdaad: nu slofte hij naar de regenton, daar was het droge tikje waarmee hij de beker weer neerzette. Hoe lang zou de vreemdeling al wel niet gegeten of gedronken hebben, vroeg ze zich af. Misschien lag hij daar onder dat

masker van onbeweeglijkheid wel langzaamaan dood te gaan van honger of dorst. Ze zuchtte diep. Kon je een mens maar van binnen bekijken. Wist je maar wat zich onder de huid afspeelde.

‘Hoi.’

Jon was binnengekomen en stond nu naast haar, terwijl hij neerkeek op de slapende man. Grappig, dacht ze. Jon fluistert alsof hij bang is om de vreemdeling te wekken.

Kónden we hem maar wekken.

‘Nog steeds hetzelfde?’

Ze knikte en stond op. ‘Ja, nog steeds geen woord en geen beweging. Maar verder lijkt hij eigenlijk wel in orde. Hij ademt gewoon en zijn hart klopt ongeveer even vlug als het mijne. Maar hij zou wat moeten drinken. Als jij hem rechtop houdt, probeer ik hem wat water te geven, met een lepel.’

Jon zag er niets in. ‘Drinken terwijl hij slaapt? Straks verslikt hij zich nog.’

‘Daarom geven we hem kleine beetjes tegelijk.’

Uiteindelijk stemde hij in. En het lukte: ze zagen aan de keel van de vreemdeling dat hij slikte.

Maite kreeg weer hoop. ‘Hij ziet er nu al beter uit, vind je ook niet?’

Met zijn handen weggestopt in zijn zakken en een diepe rimpel in zijn voorhoofd nam Jon de man op. ‘Nee, ik zie geen enkel verschil.’

Hij draaide zich om en liep naar de keuken, waar hij zichzelf een dikke snee brood afsneed. ‘Hoe lang wil je hem hier eigenlijk houden?’

‘Tot hij beter is, wat anders?’

Met een ruk keerde hij zich om. ‘Ik geloof dat je gek bent,’ zei hij fel. ‘Mooi niet, Maite. Vannacht kan hij wat mij betreft nog blijven, maar morgenochtend gaat hij weg, wakker of niet. Ik weet het, als het aan jou zou liggen zouden we dit huis delen met alle kreupele geiten, moederloze kuikens en vleugellamme meeuwen uit de wijde omtrek, maar hier trek ik een grens, begrepen?’

Maite snoof. ‘Dus we leggen hem morgen gewoon langs het smokkelaarspad, voor de eerlijke vinder?’

Jon keerde zich om en sjokte weg, naar zijn eigen bed. 'Voor mijn part.' Voor hij ging liggen keek hij nog een keer om. 'Maite, ik ben kapot. Een dag vol gesjouw, daarvoor een lange zware nacht in de storm...'

'Ik weet het, ik weet het,' zei ze snel, terwijl ze haar hoofd schudde om het beeld te verjagen van Jon in zijn nietige scheepje in de stikdonkere nacht. Ze voelde de drang weer opkomen om te gaan zingen maar weerstond hem door haar nagels in haar pols te boren.

'Het leven is al hard genoeg,' mompelde Jon, al half in slaap. 'We kunnen hem er echt niet bij hebben.'

'Nee,' zei ze. 'Je hebt gelijk. Ga nu maar lekker slapen.'

En terwijl hij zich omrolde op zijn strozak en zuchtend zijn benen optrok hoorde ze hem binnensmonds zeggen: 'Nog een geluk dat hij alleen maar slaapt. Hoeven we dat rottige kleine beetje eten dat we hebben tenminste niet met hem te delen.'

'Dat meent hij allemaal niet echt, hoor,' fluisterde ze tegen de vreemdeling, zodra ze aan Jons snurken hoorde dat hij diep in slaap was. 'Hij is gewoon moe. Natuurlijk leggen we u niet zomaar buiten, alsof hij dat over zijn hart zou kunnen verkrijgen. Jon is een goeie jongen, een beetje nors af en toe, maar dat komt doordat hij zo hard moet werken. Hij zorgt al voor mij vanaf zijn veertiende en dat is niet gemakkelijk; hij had natuurlijk liever vrienden gehad en zo, een echt jongensleven. Maar ik kook straks iets extra lekkers voor hem en u zult zien, dan draait hij wel weer bij.'

Ze stond op, sneed een stuk stokvis los van de balk waaraan het te drogen hing en deed het in de gietijzeren pan. Water erbij, twee handen witte bonen. Of nee, toch maar drie. Als de vreemdeling wakker werd zou hij vast honger hebben. Terwijl de pan zachtjes pruttelde, liep ze naar de moestuin. Vijf armzalige preitjes nog maar. Ze sneed er één af en liep door naar de pompoenen. Die deden het gelukkig goed dit jaar.

Voor ze de groente in stukken begon te snijden, knielde ze nog even bij de slapende vreemdeling. Hij lag er nog precies hetzelfde bij, maar zijn wangen leken wat roder. Ze

voelde even aan zijn voorhoofd. Dat was koel. Ook de hand die ze zacht in de hare nam was koel.

Ik zal hem beter maken, papa, beloofde ze vol overtuiging. Er zal niet weer iemand dood gaan door mijn schuld. Maar hoe? dacht ze vertwijfeld, terwijl ze de prei in dikke ringen stond te snijden. Ze liet het mes rusten, sloot haar ogen en vroeg het moederbeeld in de kerk van Hondarribia om hulp.

De slaap had Jon zichtbaar goed gedaan. Zodra hij wakker was en zich uitvoerig had uitgerekt snoof hij met welbehagen de geur op van Maites stoofpot. 'Ruikt goed, zus. Wanneer is het klaar?'

'Nog heel even.'

Terwijl hij geeuwend rechtop ging zitten knielde ze naast hem op ruwe houten vloer. 'Jon?'

'Ik hoor het al, je hebt iets van me nodig,' zei hij, maar hij glimlachte erbij en zijn toon was licht.

Ze schudde haar hoofd. 'Ik hem alleen maar iets bedacht. Voor hem.'

Het muntje zat nog steeds in haar zak, rond en glad. Morgen vertel ik het, nam ze zich voor.

'Zo?' gromde hij weinig toeschietelijk, maar Maite liet zich niet ontmoedigen. 'We gaan naar Vader Antonio. Die kan ons vast wel helpen.'

'Jij wilt met hem naar Hondarribia?' zei Jon ongelovig. 'Dat hele eind op die ladder?'

'Nee, wij gaan, jij en ik. Hij blijft hier.'

Met een geërgerde frons boven zijn ogen kwam Jon overeind. Hij duwde haar opzij en liep naar de deur. Daar stond hij stil en draaide zich naar haar om. 'En een wildvreemde vent in zijn eentje hier achterlaten? Hij kan ons wel beroven, of de boel in brand steken, weet jij veel.'

'Goed, dan ga ik alleen.'

'En ik mag hier blijven om op hem te passen? Nee, Maite. Ik moet mijn fuiken inspecteren, er moet geld worden verdiend.'

‘We hebben het er nog wel over,’ zei Maite sussend. ‘Fris jij je maar even lekker op, dan schep ik het eten op.’

Drie volle kommen at Jon. Toen hij zijn lepel uiteindelijk neerlegde zuchtte hij voldaan.

‘Mai,’ begon hij.

Dat klonk goed, dacht ze. Zo noemde hij haar alleen als hij een goede bui had.

‘Als je echt denkt dat Vader Antonio ons kan helpen, ga dan maar. Dan zal ik ondertussen het dak repareren, dat moet toch ook gebeuren. Maar overmorgen moet hij weg zijn, echt.’

Vader Antonio

Het smokkelaarspad volgde de kronkelende kustlijn van Hondarribia tot voorbij Pasaia en het liep vlak langs hun huisje. Het werd niet veel gebruikt. Eenmaal per week kwam er een oude man met een muilezel langs en verder af en toe een herder met zijn schapen. Jon wist wel waarom: smokkelen over zee was gemakkelijker en het leverde meer op. Als er geen vis meer is, word ik ook smokkelaar, zei hij wel eens. Of kaper in dienst van de koning.

‘Misschien is papa ook wel kaper geworden,’ had ze eens geopperd. ‘Kapers zijn lang van huis. Langer dan walvisvaarders.’

Zijn antwoord was een vernietigende blik, meer niet. Later, veel later, was ze er nog eens over begonnen, maar toen had Jon gezegd: ‘Vergeet hem nou maar, Maite. Dat is beter.’

En nu spraken ze nooit meer over hem, net zo als ze nooit over de moeder spraken die Maite nooit had gekend. Maar op een dag zou hij weer voor de deur staan, dat wist ze zeker. ‘Maite, lieve dochter van me,’ zou hij zeggen, ‘dat van vroeger is vergeven en vergeten. Ik heb je lang alleen gelaten, maar van nu af aan maak ik alles goed. Kom, dan gaan we je achttiende verjaardag vieren in ons prachtige nieuwe huis in Hondarribia.’

Over de hei lag een wit waas van druppeltjes die flonkerend oplichtten zodra de zon een gat in de wolken wist te vinden. De zee leek getemd door een laag mist. Er was geen golf te zien en het anders zo onstuimige ruisen was vandaag niet meer dan een zacht en monotoon gefluister.

Maite huiverde. Ze trok de omslagdoek wat strakker om zich heen en zorgde ervoor dat hij ook haar handen bedekte. Het harde leer van haar klompschoenen sneed in haar voeten.

Als ze meer tijd had gehad was ze over het strand gegaan: op blote voeten door het zand, dat liep veel fijner. Maar dan had ze drie keer langs de steile kust omhoog en

omlaag moeten klimmen op de plaatsen waar het strand werd doorsneden door hoge rotsen.

Overal waar het pad dicht langs de kliffen liep, keek ze onwillekeurig omlaag naar het verlaten strand. Haar ogen zochten razendsnel tussen de rotsen en de ondiepe poelen of daar ergens misschien nóg een donkere gestalte lag. Weinig vissers visten tenslotte helemaal alleen, zoals Jon.

Het laatste stuk was het zwaarst. De varens reikten er tot haar middel en krasten met hun scherpe stengels langs haar enkels. Met elke stap door de bedauwde planten werden haar kleren natter. Maar ze kon de kade van Hondarribia al zien en ook de vele schepen die er afgemeerd lagen. Haar ogen gleden langs de witte huizen tegen hun achtergrond van hoge blauwe bergen, op zoek naar de vierkante toren van de kerk. Als Vader Antonio er nu maar was.

Eindelijk daalde het pad af naar het strand. Ze schopte haar klompen uit en rende naar de vloedlijn om verkoeling te zoeken voor haar pijnlijke voeten.

Garnalenvissers stonden kniehoog in het water. Vrouwen en kinderen plukten mosselen van de droog gevallen rotsen. Een paar honden joegen uitgelaten blaffend op de foeragerende kraaien en meeuwen. En kijk, de zon kwam door.

Misschien is hij al wel dood, dacht ze opeens.

De kerk was altijd open.

In de voorste bank, dicht bij het altaar, zaten twee in het zwart geklede vrouwtjes zachtjes te praten. Hun gerimpelde wangen raakten elkaar bijna en toen ze op het geluid van Maites klompen achterom keken schitterden hun zwarte ogen even fel als die van de kraaien op het strand.

Vader Antonio stond met opgeheven hoofd en devoot gevouwen handen bij het kruisbeeld, maar toen ze dichterbij kwam zag ze dat zijn ogen niet gericht waren op het smartelijk vertrokken gezicht maar op iets daar boven: een grauw stuk stof dat als een vlag op een windstille dag aan een van de dakspanten hing. Eerst bleef ze een tijdlang op een eerbiedige afstand staan, maar tenslotte kuchte ze maar even. De

kleine priester draaide zich zo schielijk om alsof ze hem betrapt had op iets onbetamelijks.

‘Maite!’, stamelde hij eerst nog wat onvast, maar zijn stem hervond al gauw zijn oude jovialiteit. ‘Mijn roodharig vriendinnetje, wat een verrassing! Waaraan heb ik dit genoeg te danken?’

Met uitgestoken handen kwam hij naar haar toe. Ze dacht onmiddellijk aan hun eerste ontmoeting: het was kerstmis en een vriend van hun vader was hen komen halen voor hun allereerste nachtmis. De nacht was koud en glashelder, de maan spiegelde zich in de zee en miljoenen sterren trokken een brede baan van licht langs de hemel die vlak boven de horizon geheimzinnig blauwgroen van kleur was. Jon en de visser droegen een fakkel om het pad te verlichten en Maite, toen net acht, had de hele weg het gevoel dat ze droomde. In de kerk ging de droom ononderbroken verder: in het hoge middenschip brandden haast net zo veel kaarsen als er sterren aan de hemel stonden, een koor zong liederen in een taal die ze niet kende en een man speelde zo prachtig fluit dat ze er van moest zuchten. En toen was daar opeens de oude Vader Antonio, een klein kaal mannetje met tranen in zijn ogen dat - volgens Maite dan, Jon zei dat het onzin was - naar vers gebakken brood rook. Hij had zijn armen om hen heengeslagen alsof hij hen al jaren kende. ‘Moeder van God, jullie hebben je vaders haar,’ dat waren zijn eerste woorden. Hij sloeg er een kruis bij en omhelsde hen daarna opnieuw, langdurig en ontroerd, tot Jon zich wat bruusk uit die omhelzing bevrijdde en zij van de weeromstuit ook maar een stapje achteruit deed. Ze kregen van hem een plekje helemaal vooraan waar Maite de vingers van de fluitist heen en weer zag dansen over de kleine gaatjes en goed kon zien hoe de boezems van de dames uit het koor omhoog en omlaag gingen als eb en vloed. Na de mis moesten ze op hem wachten, gebod hij: hij zou een slaapplek voor hen vinden, want twee kinderen moederziel alleen in het holst van de nacht langs die steile kust, daarvan kon geen sprake zijn. En dus sliepen ze in de pastorie, samen in één bed in een klein kamertje met alleen een stoel, een kruis aan de muur en een klein raampje waardoor de maan naar binnen scheen. De volgende dag kregen ze warme pap met honing in de keuken

waar een groot vuur brandde en waar iedereen, de oude priester, zijn huishoudster en de lange dunne broeder Marco die twee voortanden miste, zo vriendelijk tegen hen was dat het haar stil en verlegen maakte.

‘En mama, had die ook zulk haar?’ had ze bij het afscheid fluisterend aan Vader Antonio gevraagd. Als antwoord had hij een hand op haar schouder gelegd en zo had hij haar opnieuw de kerk ingeleid, tot vlakbij het beeld waarbij de meeste bloemen stonden. ‘Zo zag jouw moeder eruit, Maite,’ wees hij. ‘Net zo mooi. En met net zoveel liefde...’ hij slikte hoorbaar, ‘zou ze jou hebben gedragen.’

Toen ze hem dit maal omhelsde vond ze dat Vader Antonio niet naar vers brood maar naar wijn en kaarsen rook en zelfs een beetje naar muffe, oude schapenkaas. In het daglicht zag ze dat de hoge witte muren hier en daar vochtplekken hadden en het enorme middenschip leek zonder kaarsen somber en leeg. Maar het moederbeeld met de gouden haren was er nog steeds en haar ogen keken nog steeds met evenveel liefde op haar neer. Ze voelde aan het muntje in haar zak en vroeg haar woordeloos: ‘Is het een teken? Is het wat ik denk?’

De ogen glimlachten en zeiden: ‘Doe het goede.’

Even verwarde dat stille antwoord haar. Toen besloot ze dat het een bevestiging was van haar vermoedens.

Ook ditmaal nam Vader Antonio haar mee naar de pastorie. ‘Doe een oude man een plezier en eet met me mee,’ zei hij. ‘Dan kun je me ondertussen eens rustig vertellen waarom je die lange tocht hebt ondernomen.’

Op de grote houten tafel in de eetkamer zette hij twee kommen dampend warme bonensoep neer, met voor ieder een stuk brood dat naar noten smaakte. Maite at gretig en nadat ze het laatste restje uit haar kom had geschraapt liet ze zich behaaglijk achterover zakken in de grote stoel. Met de top van haar wijsvinger streelde ze het donkergroene fluweel van de armluning en terwijl ze naar de dansende vlammen in de schouw keek dacht ze even: was dit mijn leven maar. Woonde ik maar hier, als de huishoudster van Vader Antonio bijvoorbeeld, die straks als wij weg zijn binnenkomt in

een deftige jurk en een schort met kant om in alle rust de tafel af te ruimen. Die de kommen en de borden meeneemt naar de keuken waar die reusachtige hammen aan de balken te drogen hingen. Die morgenochtend vroeg, als hij nog slaapt, de as uit de haard zal halen om dan met het hout uit die welgevulde opslag naast de pastorie een mooi nieuw vuur te bouwen.

Vader Antonio schoof zijn kom opzij, plantte zijn ellenbogen op de tafel en bekeek haar vriendelijk maar tegelijkertijd bezorgd. 'Vertel me nu eens wat er aan de hand is, mijn kind.'

Met een nauwelijks hoorbare zucht nam ze afscheid van haar dagdroom en begon te vertellen. 'Het gaat om een man.'

'Je bent verliefd,' glimlachte de oude priester.

Ze keek hem even zwijgend aan, schudde haar hoofd. 'Om een man die we op het strand hebben gevonden.'

'Een dode?' schrok hij.

'Toen ik wegging leefde hij nog,' zei ze. 'Hij ligt bij ons thuis, maar hij blijft maar slapen. En nu ben ik bang...'

Haar stem liet haar even in de steek. Ze haalde diep adem en kuchte een paar keer. 'Hij moet blijven leven, Vader Antonio. Dat moet gewoon.'

'Meisje toch.' Vader Antonio kreeg alweer tranen in zijn ogen, net als toen, stelde Maite verwonderd vast. Langs de onderkant van zijn ogen hoopten ze zich op en ze vroeg zich af hoe lang het zou duren voor de eerste over de bleke wimperloze rand zou vallen. Zij en Jon hielden nooit.

De priester depte zijn ogen met een punt van het tafelkleed en zei opnieuw: 'Meisje toch.' Hij strekte zijn armen uit om haar handen in de zijne te nemen maar de tafel was te breed. Pas toen Maite wat onwillig ook haar handen uitstak raakten ze elkaar.

'Als God het wil, zál hij ook blijven leven. Ik beloof je dat ik elke dag voor hem zal bidden.'

'Bidden?' herhaalde ze teleurgesteld.

Hij liet haar handen los en hief de zijne in een machteloos gebaar omhoog. Dikke witte handen waren het, met om één van de vingers een brede gouden ring. Ze keek naar haar eigen handen die smal en gebruind waren en dacht: Maar hij is ook altijd binnen. En hij hoeft natuurlijk niet te werken.

‘Je moet de kracht van het gebed niet onderschatten, Maite,’ zei de priester vermanend. ‘God is liefde, vergeet dat nooit. En liefde kan wonderen verrichten.’

‘Maar daarom ben ik juist hier,’ protesteerde ze zwakjes. ‘Ik geloof in wonderen. Ik verwachtte dat u... meer zou kunnen doen dan bidden.’

Hij haalde zijn schouders op. ‘Ik ben geen heelmeester, kind. Ik mag dan iets weten van de menselijke geest, het menselijk lichaam is voor mij een mysterie. En wonderen doen...’ Hij zuchtte diep. ‘Dat is alleen weggelegd voor de waarlijk zuiveren van geest.’ ‘Maar morgen moet hij weg. Jon wil hem niet langer in huis houden.’

De priester wendde zijn blik van haar af. ‘Ik heb de zorg voor tweeduizend zielen,’ zei hij. ‘En nogmaals, ik ben geen heelmeester.’

‘Kan hij niet in dat kamertje waar wij toen sliepen?’

‘Ik kan voor hem bidden, meer niet.’ De priester schoof zijn stoel naar achteren en stond op. ‘En nu moet ik echt terug naar de kerk, Maite.’

Ook zij stond op. ‘U bent priester,’ zei ze hoopvol. ‘Naar u zal God zeker luisteren. Denkt u dat Hij snel iets doet?’

Naast elkaar liepen ze naar de kerk. Voor zo’n kleine man liep hij opeens verbazend snel, stelde ze vast; ze had moeite om hem bij te houden.

‘God bewandelt soms onvermoede paden, Maite,’ zei hij. ‘Wij kennen zijn plannen niet. Misschien is de tijd van jullie vreemdeling gekomen, wie zal het zeggen.’

Ze keek naar zijn kleine voeten en naar de zoom van zijn priesterkleed die vol modderspatten zat. God, bedacht ze opeens, had de vreemdeling weliswaar moederziel alleen achtergelaten op het strand, maar hij wist natuurlijk ook dat zij daar gingen juttten. God wist tenslotte alles. Dat betekende dus dat dit alles meer was dan een test. Het was een plan; Gods plan. Jon zou vast bijdraaien als ze hem daarvan kon overtuigen.

Voor het portaal van de kerk namen ze afscheid.

‘Bedankt voor de lekkere soep,’ zei ze. ‘En ook alvast voor het bidden, natuurlijk.’

Ze was de straat al bijna uit toen ze zijn stem opeens weer hoorde: hijgend, vlak achter haar.

‘Maite, wacht nog even!’

Verbaasd draaide ze zich om. Hij vertraagde zijn pas tot hij nog steeds hijgend naast haar stond. Het duurde even voor hij weer kon praten. ‘Maite, er is misschien iemand die jullie kan helpen.’ Hij wierp een snelle blik om zich heen en fluisterde: ‘Maria Xarra. De kruidenvrouw. Ze is... Ach, dat doet er ook niet toe. Vraag het haar, misschien kan zij je helpen. Maar kijk uit.’

Maite keek hem verwonderd aan. ‘Uitkijken? Waarvoor? Het klinkt of u niet veel met haar op heeft.’

Hij schudde heftig met zijn hoofd. ‘Dat is het niet. Ik... Je kunt rustig naar haar toegaan, ze zal je geen kwaad doen.’

Met zijn bleke geringde vinger wees hij haar een paar vervallen daken aan, bij de haven.

‘Zeg alleen niet dat je van mij komt. En mocht zij over mij beginnen...’ Hij keek haar bijna smekend aan. ‘We maken allemaal fouten, mijn kind. Oordeel niet te snel, maar geef je oude zielenherder het voordeel van de twijfel.’

Maria Xarra

Het huisje van Maria Xarra stond in een rij van drie.

Van het eerste huis was het dak ingestort. Een vlier die zijn overvloed aan oranje bessen nauwelijks kon torsen, groeide door het gat naar buiten. Van het derde huisje stond alleen de voorgevel nog overeind. Door de scheefgezakte voordeur was te zien hoe een wildernis van planten en struiken de ruimte erachter in bezit had genomen. Maria Xarra woonde in het middelste huis. Ze was thuis, veronderstelde Maite, want de deur stond op een kier.

‘Hallo!’ riep ze door de smalle opening.

Er kwam geen reactie.

‘Hallo!’ riep ze opnieuw. ‘Mevrouw Xarra!’

Nu klonk er achter in het huis geluid. Er werd iets zwaars neergezet, een deur sloeg dicht, een kwaai stem riep : ‘Wegwezen jij!’ en het volgende ogenblik schoot een grijs gestreepte kat krijsend langs Maites benen de straat op.

Direct daarop stelde een onverwacht grote vrouw zich op in de deuropening - wijdbeens, haar handen in haar zij, een woeste blik in haar ogen. Haar grijze haar viel in ongelijke pieken over haar schouders en haar kleren leken te bestaan uit oude lappen die met een stuk touw om haar middel bijeengehouden werden.

‘Wat moet je?’ snauwde ze, terwijl ze Maite wantrouwend opnam. Het enige mooie aan haar, zag Maite nu, waren haar ogen: zo donkerblauw als de zee waar die voorbij de zandplaten van de kust plotseling bodemloos en angstaanjagend werd, vol ongeziene vissen.

Ze haalde diep adem en probeerde de dreiging die van de vrouw uitging te negeren. ‘Is het waar dat u mensen kunt genezen?’

De vrouw sloeg haar armen over elkaar, hield haar hoofd schuin achterover en snoof.

‘Waarom wil je dat weten?’

‘We hebben een man gevonden, op het strand.’

‘We hebben een man gevonden op het strand,’ bouwde de vrouw haar na. ‘En dat moet ik geloven? Vertel op, wie heeft je gestuurd? Hij weer, die schijnheilige verrader?’

Ik verknoei mijn tijd, dacht Maite. Ze mompelde iets verontschuldigends en draaide zich om, maar een van Maria’s grote handen landde zwaar op haar schouder. ‘Niet zo snel, jij. Kom eerst maar eens mee.’

De bevelende hand stuurde haar een schemerige ruimte in waar grote bossen planten die aan de balken hingen alles groen kleurden: het slordige bed in de hoek, de open kast vol flessen en kommen, de lange tafel bij het raam die vol stengels en bladeren lag.

Onwillig liet Maite zich voortduwen. Alles in de vrouw stond haar tegen; de zurige lucht die om haar heen hing, de manier waarop ze haar bekeek alsof ze iets onzegbaar smerigs was - een rotte krab, een halfvergane vis - . maar het meest van alles nog de enorme woede die van haar uit leek te gaan. Zelfs nu ze haar had losgelaten en haar alleen maar vijandig bekeek leek ze die woede maar nauwelijks te kunnen beheersen. Dampend en stomend kwam hij door haar poriën naar buiten.

‘Hoe heet je?’ vroeg de vrouw. ‘En wie heeft je gestuurd?’

‘Ik heet Maite Sansín,’ zei ze. Ze probeerde haar stem kalm en waardig te laten klinken, zonder angst. ‘En niemand heeft me gestuurd. Ik kom hier uit mezelf.’

De vrouw liep naar de grote tafel en begon met heftige gebaren bosjes te maken van het afgesneden groen. Elk bosje hing ze aan de balken. Ze was zo lang dat ze er moeiteloos bij kon.

‘Je liegt,’ zei ze. ‘Ik zie het aan je ogen.’ Ze keek Maite over haar schouder aan met ogen vol achterdocht en haat. ‘Het is die priester weer, geef het maar toe.’

Ze smeet het bosje dat ze onderhanden had op tafel en kwam dreigend op Maite af. Met een modderige wijsvinger duwde ze te tegen haar borst. ‘Vooruit, wat zei hij? Moet je voor hem spioneren? Ben ik nu aan de beurt?’

‘Ik weet niet wat u bedoelt,’ zei Maite, terwijl ze een stapje achteruit deed. ‘Echt niet. Het is waar, Vader Antonio heeft me uw naam gegeven, maar alleen omdat we uw

hulp nodig hebben, mijn broer en ik. Waarom praat u zo over hem? Hij doet toch niemand kwaad?’

De vrouw lachte bitter. ‘Doet niemand kwaad... Wonen jullie daar onder een steen of zo?’

Ze draaide zich bruusk om en begon opnieuw bundels groen bijeen te rapen. Een nauwelijks verstaanbaar gefluister begeleidde haar gejaagde handbewegingen. ‘Help me toch... Help mijn oude vader, koe, geit, kind dat stuiptrekkend zijn darmen uitkotst. Ja ja, zo kwetsbaar is dat leven, zo fragiel. En nooit een nee, bij nacht en ontij op pad, die kleine engel. Alsof zij een lam zou laten creperen.’

Met haar grote klompen schopte ze opeens voluit tegen de tafel. Maite deinsde achteruit en hield haar adem in.

‘Estevania, mijn Estevania.’ Ze zong de woorden bijna, maar het volgende ogenblik was haar stem weer rauw, haar gebaren woest, ‘En dan slaan ze aan het fantaseren, dat tuig. Alles en alles knopen ze aan elkaar. Die ging dood en die ging dood en die was ziek en waar was mijn engel toen? Natuurlijk, op die plaats die ze akelarre noemen, akelarre. Ziekte en droogte, storm en regen, alles haar schuld. Help haar Vader, je kent haar toch al zolang ze leeft, een en al goedheid is ze, maar nee, de lafaard kijkt weg. Het recht zal zijn loop hebben, als God het wil.’

Ze zwiepte een lading groen van de tafel.

‘God!’ herhaalde ze smalend. ‘Als dat Zijn idee van liefde is, waarom zouden we dan nog bang zijn voor de duivel?’

Ik verknoei mijn tijd, dacht Maite opnieuw en voor de tweede keer die dag be kroop haar de gedachte: misschien is hij al wel dood.

‘Ik kan maar beter gaan,’ zei ze.

Met een schuine blik naar de gebogen rug van de vrouw begon ze langzaam naar de deur te lopen. Tot haar opluchting deed Maria Xarra geen enkele poging om haar tegen te houden. Er leek zich zelfs een merkwaardige verandering in haar te voltrekken. De spanning in haar lijf werd minder en haar gebaren waren nu eerder bedachtzaam dan gejaagd.

‘Die man van jullie,’ zei ze opeens kalm. ‘Heeft hij koorts?’

Verwonderd keerde Maite terug op haar schreden.

‘Ik denk het niet. Zijn ademhaling is rustig en zijn hart klopt niet sneller dan het mijne.’

Met haar gestrekte armen steunend op het tafelblad bleef de vrouw een tijdlang roerloos staan. Toen zuchtte ze diep en wendde zich weer tot Maite. Over haar vuile wangen liepen twee kronkelige witte lijnen. Ze veegde erlangs met haar mouw.

‘Heeft hij soms een wond aan zijn hoofd?’

‘Ja,’ zei Maite verrast. ‘Net boven zijn rechterslaap.’

Maria Xarra liep naar een kast en kwam terug met een klein groen buideltje, dat ze aan Maite gaf.

‘Zet daar maar thee van,’ zei ze. ‘Dat is wilgenbast, tegen de koorts, mocht hij die krijgen. En leg natte doeken op zijn hoofd, zo koud mogelijk. Dat slapen komt waarschijnlijk door een zwelling in zijn hoofd, maar die kan ik niet genezen, dat kan alleen Mira de Goiburu uit Zugarramurdi, áls het haar al lukt. Hersens zijn ons grootste geheim. Er kan veel mis gaan met wat hieronder zit.’ Met de knokkels van haar rechterhand tikte ze hard op haar hoofd, net boven haar ogen. Het klonk hol.

‘En nu wegwezen.’

Ze legde een hand op Maites rug en duwde haar zo snel de deur uit dat ze bijna struikelde. Zodra haar ogen gewend waren aan het glasheldere licht keek ze nog een keer om, maar de grote vrouw was al weer verdwenen en haar deur was dicht.

De zon stond al laag toen ze het smokkelaarspad verliet en hun eigen paadje insloeg. Het kleine huis wierp een lange paarsige schaduw over het groen. Ook Jon en zijn ladder maakten er deel van uit; zijn lange schaduwarm bewoog ritmisch omhoog en omlaag, telkens gevolgd door een doffe klap van de hamer.

Terwijl ze met een glimlach de beweging van die groteske arm volgde voelde ze zich opgenomen in een overweldigende rust. Weg waren de ogen vol wanhoop, de twijfel aan een man die ze haar hele leven als weinig minder dan een heilige had beschouwd. De zee ruiste haar eeuwige lied, de kippen kakelden tevreden en het dunne pluimpje

rook dat van het dak omhoog kringelde in de ijsblauwe lucht zei haar dat het daar binnen warm en veilig zou zijn.

Als dit leven onder een steen is, heb ik er vrede mee, dacht ze. Maar binnen lag de man.

Ze versnelde haar pas tot ze zeker wist dat Jon haar zou verstaan. 'Alles goed hier?' 'Alles goed,' bevestigde Jon met een tevreden blik op zijn werk. 'Het dak is zo goed als klaar. Nog twee spijkers, en dan kom ik naar beneden.'

'En de man?'

'Slaapt.'

Er klonken nog precies twee roffels van de hamer. Als Jon 'nog twee spijkers' zei, waren het er ook twee. Daarna zag ze hem achterwaarts de ladder afdalen.

'Wat zei Vader Antonio? Waarom is hij niet meegekomen?'

Ze huiverde opeens en trok haar doek wat dichters om zich heen. 'Straks,' zei ze. 'Dan vertel ik je alles.'

Maar starend naar de zieke die nog steeds roerloos op haar strozak lag vroeg ze zich af hoeveel ze hem zou vertellen.

'Erg lastig is hij niet,' zei Jon, die de ladder weer op zijn plaats had gezet en nu zijn gereedschap opborg in het schap.

Hij kwam naast haar staan en zei zakelijk, met gefronste wenkbrauwen: 'Het had mij net zo goed kunnen overkomen, Mai. We zaten tenslotte in dezelfde storm. Je hoeft maar even de controle te verliezen en het is afgelopen.'

Maite tastte naar het muntje in haar zak, maar het verborg zich onder Maria Xarra's kruiden. Ze hield het kleine zakje omhoog. 'Hier moeten we thee van trekken, tegen de koorts.'

'Heeft hij die dan?'

'Nog niet, maar dat kan nog komen.'

'En verder?' vroeg Jon na een korte stilte.

'We moeten natte doeken op zijn hoofd leggen. Zo koud mogelijk.'

‘Wij?’ vroeg Jon fronsend. ‘En Vader Antonio dan? Komt hij hem halen? Moeten wij hem brengen?’

Maite keek naar het slapende gezicht en vroeg zich af hoe haar vader er nu uit zou zien. Ouder? Jonger? Hij had rood haar, net als zij, dat wist ze zeker, maar verder herinnerde ze zich eigenlijk alleen zijn handen. Grote, sterke handen. Maar misschien was zelfs dat niet waar. Leken zijn handen destijds alleen maar groot omdat de hare zo klein waren.

‘Vader Antonio zal voor hem bidden,’ zei ze.’ Maar wij moeten voor hem zorgen. Dat is Gods plan.’

Ze wierp een snelle blik opzij. Breedgeschouderd maar vooral ongelooflijk levend stond haar broer naast het bed. Weer zag ze hem voor zich aan het roer van de Luz, omringd door torenhoge golven en inktzwarte duisternis, zijn knokkels die het ronde hout omklemden wit van inspanning en kou, en ze moest zich vastgrijpen om niet te vallen. Toen ze haar ogen sloot was hij daar weer, de Schim. Ze zou wel willen zingen, maar het enige dat haar te binnen wilde schieten waren de klaaglijke tonen waarmee Maria Xarra haar dochters naam had gezongen.

‘Gaat het?’ vroeg Jon.

Ze glimlachte geruststellend. ‘Ik ben moe, dat is alles.’

De Schim verdween weer en Jon keek nog steeds naar de slapende vreemdeling.

‘Gods plan, hè,’ zei hij met berusting in zijn stem. ‘Nou, dan moeten we er maar het beste van maken.’ Hij greep de mand bij een handvat en liep naar buiten om hout te halen.

Maite voelde het muntje in haar zak. Morgen, dacht ze. Morgen.

Luz

‘Zo gaat het niet langer,’ zei Jon de volgende avond. ‘We moeten iets doen. Als het Gods plan is dat wij verantwoording voor hem nemen, kunnen we niet lijdzaam toe blijven kijken terwijl hij langzaam maar onafwendbaar sterft.’

Maite had het aan zien komen. Al vanaf het eten was hij rustelozer en stiller dan anders. Eerst had hij lang naar de zieke zitten kijken, daarna was hij met een diepe rimpel in zijn voorhoofd heen en weer gaan lopen en tenslotte had hij eindeloos buiten gestaan, starend over de donker wordende zee.

Het was begonnen nadat ze hem had verteld over Mira de Goiburu, de vrouw die hersens kon genezen - misschien.

‘Waarom hoor ik dat nu pas?’ was zijn geërgerde reactie.

Ze had hem ook willen vertellen van het muntje dat in haar zak steeds zwaarder leek te worden, van het vreemde gedrag van Vader Antonio en van het onsamenhangende gestamel van Maria Xarra dat op de een of andere onrustbarende manier verband scheen te houden met de kleine priester, maar daar zag ze nu van af.

En nu stond hij naast haar en zuchtte diep, terwijl hij de zieke optilde zodat zij hem zijn kruidenthee kon voeren, ook al had hij geen koorts.

We doen het voor onszelf, dacht Maite moedeloos. Net zoals we zijn doeken al lang voordat ze droog en warm zijn verversen. Net zoals we hem veel vaker omdraaien dan nodig is en steeds weer nieuw korstmos leggen op zijn stinkende rode plekken. We doen het voor onze eigen gemoedsrust, om onszelf ervan te overtuigen dat we doen wat God en papa van ons verwachten. Voor hem maakt het geen verschil.

‘We moeten iets doen,’ herhaalde Jon. ‘We moeten met hem naar die vrouw voor het te laat is.’

De last met iemand delen, of beter nog, hem overdragen aan iemand met verstand van zieken... Opeens voelde ze hoe de aanwezigheid van de zieke steeds zwaarder op haar was gaan drukken. Ze zouden hem daar achterlaten en dan zo snel mogelijk weggaan.

Zolang hij daar maar levend aankwam zouden God en papa tevreden zijn en op haar geweten zou geen tweede dode drukken.

‘Maar die vrouw woont ver weg,’ wierp ze tegen, bang om haar hoop nu al voluit te koesteren.

‘Ach wat,’ zei Jon, ‘Zugarramurdi is helemaal niet ver. Dikke Juan gaat er elke week heen om zijn krabben te verkopen en de handelskaravaan van Donibane naar Pamplona komt er bijna dagelijks langs. Met een paard of een muilezel ben je er in een halve dag.’

‘Hoe wil je dan aan een paard of een muilezel komen?’ vroeg ze hem, terwijl ze in haar hoofd snel rekende. Twee halve dagen, dat betekende dat ze binnen twee dagen hun oude leven weer zouden kunnen oppakken.

‘We lenen er een van de smokkelaar,’ zei Jon. ‘En anders reizen we mee met een karavaan. Wij kunnen werken voor de overtocht en voor hem betaal ik met vis. Ik zie ze zo vaak rijden, soms met wel twintig wagens. Daar zal toch wel een plekje voor ons te vinden zijn?’

Naar Zugarramurdi, met een karavaan; naar de bergen die in het oosten hun uitzicht begrensden, de bergen, waarover ze zo vaak fantaseerde.... Het vooruitzicht maakte haar duizelig van verwachting en hoop. Maar ze liet die blijde tinteling niet lang toe, riep zichzelf direct weer tot de orde. Het is een opdracht, Gods plan. Je denkt toch niet dat God hem daar heeft neergelegd enkel om jou een avontuur te verschaffen?

‘We rijden mee naar Zugarramurdi, leveren hem af bij die dame, slapen een nachtje in een herberg en de volgende dag zijn we terug voor het avondeten.’

Er klonk opluchting in Jons stem, alsof zijn plan al bij voorbaat was geslaagd. ‘Wat denk je? Als je het een goed idee vindt, vaar ik morgen naar Donibane om te vragen of we met iemand mee kunnen rijden. Dan kunnen we overmorgen vroeg op pad.’

Overmorgen. Ze keek naar de slapende man en opeens overviel haar een gevoel van paniek. Als overmorgen eens te laat zou zijn?

‘Laten we morgen dan samen naar Donibane varen,’ zei ze dringend. ‘Samen, met hem. Alsjeblieft?’

Jon keek bedenkelijk. 'En als er dan geen karavaan is? Of als ze ons niet mee willen nemen?'

'Als het Gods plan is dat we hem veilig naar Zugarramurdi brengen, zal er een karavaan zijn.'

Jon liet zich gemakkelijk overtuigen.

'Maar dan moeten we wel bij zonsopgang vertrekken,' zei hij. 'De vloed is morgen al vroeg op zijn hoogst en daarna kan ik niet meer met de Luz bij het strand komen.'

Op een glasheldere sterrennacht volgde een koude ochtend. Nevelsluiers hingen stil over het grijzige groen en de stenen. In het oosten hadden de bergen rode randen, maar de zon zelf was nog niet te zien. Maite stond buiten bij de twee kleine plunjezakken en de ladder met schapenvachten, doeken en touwen en volgde de wolkjes die haar adem maakte tot ze opgingen in de oneindigheid van de hemel. Jon controleerde voor de laatste keer of alles in orde was.

'Zullen we dan maar?'

Ze knikte alleen maar. Om de een of andere reden voelde het ongepast om haar stem te laten klinken. De vroege ochtend hoorde haar niet toe, zo leek het wel. Jon, dat was wat anders. Die ging zo vaak rond deze tijd op pad. De nanacht kende hem en zou hem niet als een indringer ervaren.

Nog eenmaal liepen ze het huis in, nu om de zieke te halen. Ze hadden hem zijn oude kleren weer aangetrokken, maar eerst had Maite de ergste rode plekken ingesmeerd met het vet dat overbleef als ze schapenwol kookte.

Jon boog zich over de man heen. Hij duwde zacht tegen zijn schouder alsof hij hoopte dat hun onderneming alsnog overbodig zou zijn, maar de zieke lag daar nog even roerloos als anders. Samen tilden ze hem op de ladder. Buiten, in het bleke licht, stelde Maite vast dat hij er niet goed uitzag. Zijn wangen waren ingevallen en hij had donkere schaduwen onder zijn ogen. Laat hem niet doodgaan, smeekte ze. Alsjeblieft, God, papa, maak dat hij blijft leven tot we bij die Mira zijn.

Het was vreemd om hem terug te brengen naar het strand waar ze hem hadden gevonden, alsof ze voor het aangezicht van de zee de dwaasheid van hun goedbedoelde daad moesten erkennen. Onzin, zei ze tegen zichzelf. Dit is geen terugkeer, maar een onvermijdelijke volgende stap. Onvermijdelijke, verstandig, verantwoordelijk. We onderzoeken een voor een de mogelijkheden om hem te redden. Daar stuitte haar gedachten even op een muur van twijfel, maar ze haalde diep adem en zei halffluid, om de woorden in haar hoofd te overstemmen: 'En als er geen karavaan is of als die vrouw niet voor hem wil zorgen, dan bedenken we weer iets anders.'

'Wat zei je?' vroeg Jon.

'Niets belangrijks,' antwoordde ze. 'Ik mompel maar wat.'

Het water was inderdaad hoog, zag ze. De eerste golven likten al aan de hoogste vloedlijn en van het strand was nog maar een smalle strook over. Terwijl ze zwijgend en geconcentreerd langs het gladde pad afdaalden, keek ze neer op de zieke voor haar en dacht: ik hoop dat we het hem ooit kunnen vertellen. Dat er een moment komt waarop we samen bij het vuur zitten en dat hij dan vraagt: En toen? Hebben jullie me toen weer helemaal langs die steile klif naar beneden gebracht? En dat ze dan samen zouden lachen, zij tweeën een beetje trots, hij bewonderend maar toch vooral blij met zijn teruggekregen leven. Misschien bleef hij dan wel bij hen, gingen hij en Jon samen vissen. Tot papa terug kwam, in elk geval.

De zon stond nu rood en rond boven de bergen, maar aan de voet van de rotsen was het nog donker. In het schemerige licht zochten ze twee even hoge stenen en legden daar de ladder op.

'Hier,' zei Jon, en hij stak haar zijn broek toe. Ze nam hem aan, vouwde hem netjes op.

'Het water zal wel verschrikkelijk koud zijn,' zei ze bezorgd.

'Nee, het is nog warm van de zomer.'

Ze zag hem langzaam de zee inlopen naar de plaats waar zijn kleine boot voor anker lag. De lage zon gaf elk golfje een roodgouden rand. Snel en handig hees hij zich aan boord en een ogenblik later stond hij al met de lange vaarboom in zijn handen.

Langzaam maar zeker kwam het scheepje naderbij. 'Luz' stond er aan twee kanten op de voorsteven: licht. Dat was papa's idee. Maar Maite had de kleuren gekozen: diepblauw voor de onderkant, geel en oranje voor de bovenranden en lichtblauw, zo licht als de hemel op een voorjaarsochtend, voor de binnenkant. Ze zuchtte even. Hoe vaak hadden ze hier niet gezeten, wachtend, alsmear wachtend tot de Luz om de rotsen verscheen? Uren, soms dagen. Ze zag zichzelf opeens weer voor zich: een klein meisje dat de zee in rent, dat met haar kleine vuisten boos op zijn borst trommelt. 'Tien nachtjes zei je, papa, maar het waren er twaalf!' En ze voelde bijna weer hoe papa haar handen pakte en haar kustte. 'Jouw papa is nou eenmaal niet de kapitein, mijn kind, hij heeft het niet voor het zeggen.'

Dat zei hij dan, maar met welke stem? En hoe keken zijn ogen erbij? Als je maar terugkomt voor ik je helemaal ben vergeten, papa. Ze frommelde wat in haar zak en zocht troost bij het muntje.

Jon was nu heel dichtbij. Hij stond op de voorsteven en mat de diepte met zijn stok. Ze zag hem het anker uitgooien en de boom weer opbergen. Daarna sprong hij van boord. Het water kwam niet hoger dan zijn knieën.

'Verder kom ik niet, Mai,' zei hij. 'Hijs je rok straks goed op, anders krijg je het onderweg koud.' Hij pakte zijn broek en de twee plunjezakken en bracht die naar het scheepje.

'En nu hij,' zei hij, toen hij weer naast haar stond. 'Durf je het aan?'

En toen ze knikte, met een weifelende blik op het donkere water, zei hij: 'Kom op, de kou valt heel erg mee en het is niet ver. Als we er zijn, schuiven we de ladder eerst dwars over de boot, dan kan er niks gebeuren. Dan gaan wij een voor een aan boord, we maken hem los en we leggen hem onder de voorplecht, zo ver mogelijk naar voren. Daarna breng ik de ladder terug naar onze bergplaats en dan vertrekken we. Goed?'

'We kunnen toch niet wegdrijven terwijl jij weg bent?'

'Natuurlijk niet. Ik heb het anker toch uitgegooid.'

'Ja, maar hoe weet je of dat houdt?'

Jon glimlachte. 'Dat is nou eenmaal zo.'

Zodra hij weer aan boord was, hees Jon de twee zeilen: eerst het kleine driehoekje voor, daarna het grootzeil dat bijna vierkant was.

‘We hebben geluk,’ zei hij tevreden. ‘De wind is perfect. Als alles zo voorspoedig blijft gaan, zijn we er ver voor de middag, lang voor de galjoenen zijn gelost en de karavanen vertrekken.’

Maite zat voorin bij de zieke en keek wantrouwend naar het water rondom hen dat steeds donkerder werd van kleur. Het deed haar aan de ogen van Maria Xarra denken en ze huiverde bij het idee aan al het ongeziene dat onder die ademende oppervlakte school.

‘Je bent toch niet bang?’ vroeg Jon.

‘Lach maar,’ zei ze. ‘Jij doet dit elke dag, maar ik ben niet op zee geweest sinds... Het bleef even stil. Toen zei Jon sussend: ‘Maak je maar geen zorgen, Mai, alles komt goed. Gods plan, weet je nog wel?’

Ze knikte zonder overtuiging, leunde tegen de wand van het scheepje en richtte haar aandacht op de onafgebroken beweging van het water. De Luz liet zich door de schuimloze golven dragen alsof er tussen de zee en het scheepje een stilzwijgend verbond bestond. Soms, na een hoge golf, voelde het even alsof ze in een diep gat vielen; dan kraakte en kreunde het hout. Maar Jon, met het roer in zijn ene hand en de schoten in de andere, zat er bij alsof hij op een kalme zomeravond op het bankje voor hun huis zat.

‘Lijk jij op papa?’ wilde ze hem vragen, maar hoewel ze tot twee keer toe haar mond opende voor het eerste woord deed ze er uiteindelijk toch het zwijgen toe. Heimelijk sloeg ze hem gade en ze dacht: Nu zijn we verder van elkaar verwijderd dan ooit. Zijn intiemste momenten deelt hij met de zee en de Luz. Hier vecht hij en hier wint hij, Hier droomt hij van een toekomst die mij vreemd is. Wat hij hier denkt zal ik nooit weten. Zo dichtbij, mijn broer, en toch zo ver weg. Ze staaarde naar het steeds kleiner wordende huis op de hoge, eenzame kust en voelde zich vreemd weemoedig; zo weemoedig, dat ze maar weer troost zocht bij de vademunt.

De karavaan

Nog vroeg in de ochtend voeren ze de grote baai van Donibane binnen. Het beeld van de haven met daarachter in glashelder tegenlicht de stad verjoeg Maites sombere gedachten op slag. Verrukt liet ze haar ogen van het ene wonder naar het andere gaan: naar het water van de baai dat nu eens heel lichtgroen was en dan weer diep paarsblauw, naar de statige galjoenen met hun verguldsel, naar de zwart geteerde walvisvaarders, de blinkende huizen tegen hun achtergrond van donkergroene bergen.

‘Wat lijkt de stad schoon,’ zei ze. ‘Alsof alles pas geschilderd en geboend is.’

‘Geen wonder,’ zei Jon. ‘Een paar jaar geleden hebben de Spanjaarden hier alles platgebrand. De meeste van die huizen zijn nog maar kort geleden gebouwd en de stad is rijk, heel rijk.’

‘Platgebrand? Waarom?’

Hij haalde zijn schouders op. ‘Het is een belangrijke haven. Spanje en Frankrijk vechten er al eeuwen om.’

Met nieuwe ogen bekeek ze de huizen langs de kade. Ook Jon tuurde de kade af, maar met een ander doel.

‘We hebben geluk,’ zei hij opeens tevreden. ‘Kijk daar eens, Mai!’

Ze volgde zijn wijzende vinger. ‘Paarden!’ riep ze. ‘En wat een boel wagens! Is dat nou een karavaan?’

‘Het zullen eerder muilezels zijn,’ zei Jon, terwijl hij de Luz naar de wal stuurde. Dicht bij de kant reefde hij het grote zeil. Ze voeren verder op alleen de fok, recht op de kademuur af, dacht Maite, die zich al vasthield voor de schok. Maar precies op tijd stuurde Jon het scheepje langs, en hij had de grote ijzeren ring in het graniet al te pakken voor het zachtjes tegen de kade stootte. Hij legde de Luz stevig vast en borg ook het laatste zeil op.

Op de kade krioelde het van de mensen. Sjouwers liepen af en aan met kratten en vaten en overal klonk geroep en geschreeuw.

Maite ging staan om over de kademuur te kunnen kijken.

Achttien wagens telde ze, opgesteld in een lange rij, klaar om te vertrekken. Voor de grote wagens stonden twee paarden - of had Jon gelijk, waren het inderdaad muilezels? -, voor de anderen een. Voor de grootste, een wagen met een rijkversierde huif, stond zelfs een vierspan. De dieren waren duidelijk ongeduldig; ze krabden met hun hoeven over het plaveisel, brieden en snoven en haptten af en toe geërgerd naar elkaar.

Dichtbij de kade, naast een man in een eenvoudige bruine jas die iets in een boek schreef, zat aan een tafel met maar één stoel een kleine man. Maite staarde verwonderd naar zijn extravagante kledij: naar de purperen veer die zachtjes wuivend neerhing vanaf een zwart fluwelen hoed, naar de smetteloos witte kanten kraag om zijn dikke nek, naar de jas die langs de sluiting en de manchetten bestikt was met parels en gouddraad. 'Kijk hem,' fluisterde ze.

'Ja, dat is de baas,' zei Jon. 'Die moet ik hebben.' Hij stond op het punt om zich aan de kademuur omhoog te trekken, maar Maite legde een hand op zijn dijbeen. 'Je gaat toch niet zonder mij?'

'Er moet toch iemand bij hem blijven.'

'Alsof hij stillletjes zou weglopen. Toe, alsjeblieft...'

'Vooruit dan maar,' zei hij. 'Kom maar, dan hijs ik je op.'

Bij de tafel troffen ze de koopman in discussie met een andere, even rijk geklede man.

'Vergeet het maar,' hoorden ze de koopman zeggen. Hij had zijn korte armen over elkaar geslagen en keek met een vastberaden trek om zijn mond weg van de ander, die hem een glinsterend stuk stof voorhield.

'Je bent gek! Mooier goudbrokaat dan dit vind je alleen in Venetië.'

'Ja, en voor precies dezelfde prijs.'

Maite liep wat naar voren om de stof te kunnen zien, maar Jon trok haar mee.

'Niet kijken,' waarschuwde hij. 'Doe maar net of we dat galjoen daar staan te bewonderen.'

'Goed,' hoorden ze de tweede man tenslotte zuchtend zeggen. 'Jouw prijs, maar dan neem je ook de boeken mee.'

‘Mij niet gezien,’ zei de koopman. ‘Die boeken van jou, dat is buskruit. Sinds de dood van de koning is de inquisitie actiever dan ooit, alleen een gek gaat nog opstap met Spaanse Hugenotenbijbels.’

‘Alsof ze langs jouw route ooit controleren!’

‘Wat niet is, kan komen.’

Uiteindelijk werden ze het eens. Het brokaat werd nog wat goedkoper, de boeken gingen mee, de verkoper vertrok. Niet ontevreden, naar zijn lichte pas te oordelen.

‘Heb ik dat goed gespeeld of niet!’ zei de kleine koopman grinnikend tegen zijn bediende. Die knikte kort en schreef verder.

‘Nu moeten we op hem af,’ fluisterde Maite. ‘Nu is hij in een goede bui.’

Jon knikte. ‘Maar denk eraan, ik doe het woord. Dit zijn mannezaken, Mai.’

Hij stapte op de tafel af en vroeg beleefd: ‘Mag ik u even storen, Meester?’

‘Meneer is ook goed, hoor,’ grinnikte de koopman. Hij nam eerst Jon en daarna Maite nieuwsgierig op. ‘Zeg het eens, jongen. Maar wel snel, we lopen achter op het schema en ik wil zo vertrekken.’

‘Ik wilde vragen of u nog hulp kunt gebruiken.’

‘Nog meer sjouwers? Nee vriend, ze lopen elkaar al genoeg voor de voeten. En bovendien, we zijn haast geladen. Nog even en dan vertrekken we.’

‘Ik bedoel niet hier, maar onderweg.’

‘Ah, je wilt mee naar Pamplona?’

Jon schudde zijn hoofd. ‘Nee, zover niet. We moeten ... iets afleveren in Zugarramurdi.’

‘Vracht naar Zugarramurdi kost anderhalve maravedi voor tien libra,’ zei de koopman prompt. ‘Hoeveel weegt je vracht?’

Jon keek hulpzoekend achterom naar Maite. Ze kwam bij hen staan en zei: ‘Het gaat om een man. Een zieke.’

‘Hoe groot ongeveer? Zwaar of licht gebouwd?’ De koopman greep een stuk papier en begon te krabbelen. Uiteindelijk schreef hij een getal op waaronder hij een dikke streep zetten.

‘Voor één reaal en twintig maravedi neem ik hem mee. Dat wil zeggen, als er genoeg ruimte over blijft.’

Zwijgend keken Jon en Maite elkaar aan. De koopman schoof ongeduldig op zijn stoel.

‘Nou, wat wordt het, ja of nee?’

‘Kan ik ook met vis betalen?’ vroeg Jon.

De koopman keek opzij naar zijn bediende. ‘Wat betalen we vandaag de dag voor verse vis?’

‘We hebben al meer vis dan we kwijt kunnen, heer.’

De koopman haalde zijn schouders op. ‘Je hoort het. Geld of het feest gaat niet door. En graag snel beslissen, want we moeten verder.’ Hij wees op een groep dragers die, omringd door kratten en vaten, stonden te wachten tot hun lading werd bijgeschreven.

‘Kom mee, Mai,’ zei Jon teleurgesteld. ‘We bedenken wel iets anders.’ Hij groette de koopman beleefd en liep terug naar de Luz. Schoorvoetend volgde Maite hem, maar al gauw bleef ze weer stilstaan. Nog een ogenblik aarzelde ze, toen liep ze met haar hand in haar zak terug naar de tafel. De wachtende sjouwers negerend stapte ze resoluut op de koopman af, de vadermunt glanzend op haar geopende hand. ‘Kan ik hier niet mee betalen?’

De koopman float even tussen zijn tanden. ‘Zo... Dat is een mooie.’ Hij pakte het muntje voorzichtig op, bestudeerde het van alle kanten en beet er zachtjes in. Met zijn vrije hand maakte hij een ongeduldig gebaar naar de bediende. ‘Weegschaal.’

Een koperen balansje werd hem toegeschoven. Een doosje met gewichtjes volgde. Terwijl hij de munt woog keek hij Maite achterdochtig aan. ‘je hebt hem toch niet gestolen, hè?’

‘Nee,’ zei ze. ‘Ik heb hem op het strand gevonden.’

De koopman knikte tevreden. Hij hield het muntje omhoog op zijn hand en zei:

‘Hiervoor neem ik hem niet alleen mee, je krijgt nog drie realen van me op de kop toe.’

‘Maar wij moeten ook mee, mijn broer en ik.’

Hij hield zijn hoofd een beetje schuin en gooide het muntje met één hand op om het daarna weer op te vangen. 'Ook naar Zugarramurdi?'

Maite kon haar ogen niet van het muntje afhouden. Ze moest zich beheersen om het niet met een snelle greep terug te pakken. Ze knikte, zonder hem aan te kijken.

'Dat kost je dan nog één reaal extra, op voorwaarde dat je broer af en toe een handje toesteeft en dat jij naast me op de bok komt zitten,' zei hij. 'Maar blijf wel in de buurt, want we gaan zo vertrekken.'

De koopman

Jon wilde zich net in de Luz laten zakken toen ze hem hijgend inhaalde. 'We mogen toch mee!'

'Hoe kan dat nou?' vroeg hij fronsend. 'Neemt hij nu opeens wel genoeg met vis?' Nu moest ze hem wel van het muntje vertellen, er was geen ontkomen aan. Jon keek haar alleen maar aan; ongemakkelijk lang, dat wel. Maar uiteindelijk haalde hij zijn schouders op en zei alleen maar: 'Blijkbaar heeft het zo moeten zijn.'

De kerkklok had net twaalf geslagen toen ze vertrokken. Maite zat naast de koopman, de zieke lag achter haar onder de huif en Jon reed mee op de bok van een van de kleinere wagens.

De ijzeren wielen van de wagens ratelden over de kasseien en de hoeven van de muilezels klikklakten driftig. Huizen maakten plaats voor bomen, de zee met zijn verre horizon voor een verte van hoge bergen. Hun weg kronkelde mee met een rivier die hen onstuimig tegemoet kwam. Vlamme rode bladeren dreven mee op de stroom, felblauwe vogeltjes scheerden over het water en in kalme inhammen tuurden kleine witte reigers aandachtig in het water.

Dit is de eerste keer in mijn leven dat ik de zee niet hoor, stelde Maite verwonderd vast. De zee ademt, maar dit riviertje zingt, het speelt rondom die grote stenen, het laat zich bruisend naar beneden vallen. Zou het al weten dat het straks één wordt met de zee?

'En vertel me nu eens wie jullie zijn en waar je vandaan komt,' zei de koopman naast haar opgewekt. 'En waarom jullie rondreizen met een slapende vent. Is hij familie van jullie? Je ouwe heer, toevallig?'

Of hij dacht dat het koud zou zijn, vroeg ze hem.

'Koud?' De koopman keek haar niet begrijpend aan.

'Het water. Het ziet er zo lekker uit. Een beetje zoals de branding, maar toch weer heel anders.'

De man schudde zijn hoofd. 'Jij bent me ook een rare. Ik vroeg je wat, heb je dat dan helemaal niet gehoord?'

'Jawel'. Ze keek nog steeds met gretige ogen om zich heen, nu naar de bergen. Waar het licht niet kon komen waren de hellingen donker maar in de zon leek de rode aarde te zinderen van vruchtbaarheid en levenslust en daar was het groen van de weiden net zo stralend als de eerste, nog samengevouwen blaadjes van haar pas ontloken sla.

'Jawel. Maar het is hier zo mooi. Ik ben nog nooit zo ver van huis geweest.'

'En thuis is..., ' hielp hij.

'Vorbij Hondarribia, vlakbij Cabo Higuer.' Ze beschreef hem de plek waar hun huisje stond.

'Dat kleine huisje?' zei hij verbaasd. ' O, dat ken ik wel, vanuit het raam van mijn slaapkamer zie ik het silhouet altijd tegen het vuur van het baken. Dacht altijd dat het een rots was tot iemand zei: nee, het is een huis. Grappig, ik heb me vaak afgevraagd of daar iemand zou wonen en nu zit je naast me. Ken je mijn huis ook? In Hondarribia, grootste huis van het dorp, vlakbij de kerk. Kan dat van jullie vijf keer in. Hoe komt het eigenlijk dat je Spaans spreekt? '

'Onze vader kwam uit Navarra. Vroeger, met mama, spraken we... spraken ze altijd Baskisch, maar daarna vooral Spaans.'

'Maar je spreekt dus ook Baskisch?'

'Jawel, omdat mijn broer het graag spreekt. Maar niet zo goed als Spaans.'

De koopman was onder de indruk. 'Handig. Zo iemand zou ik best kunnen gebruiken. Kan je lezen en schrijven?'

Ze schudde haar hoofd. 'Nee, we woonden te ver van de school. En toen papa wegging...' Ze haalde haar schouders op. 'Jon ging vissen en ik deed de dingen thuis.'

'Helemaal in je eentje?'

'Je went eraan,' zei ze. 'U woont in Hondarribia. Kent u Maria Xarra dan ook?'

Hij gaf niet direct antwoord. Uit de tas die naast hem stond diepte hij een plat doosje op, dat hij openmaakte om er vervolgens twee dadels uit te peuteren. Een ervan stak hij in zijn mond, de andere hield hij Maite voor. 'Waarom wil je dat weten?'

‘Zomaar. Kent u haar?’

‘Ik ken zoveel mensen,’ zei hij ontwijkend.

‘Denkt u dat ze gek is?’

‘Wie?’

‘Nou, Maria Xarra.’

Hij at nu ook de tweede dadel en hield haar het doosje voor, maar ze bedankte. ‘Gek, gek... Verdriet heeft ze, dat is een ding dat zeker is. Zoveel verdriet laat altijd sporen na.’

‘Wat is er tussen haar en Vader Antonio?’

De koopman nam opnieuw een dadel en nog een, weer een. Hij vermaalde de kleverige vruchten met dezelfde heftigheid waarmee ze Maria Xarra bosjes had zien maken en spugde de pitten met kracht naast zich op het zand van de weg.

‘Luister, meid,’ zei hij tenslotte, ‘Vader Antonio is een van mijn beste klanten. Ik ben een handelaar en dus oordeel ik niet. Ik koop, ik verkoop en met het doen en laten van mijn klanten bemoei ik me niet.’

Maite zweeg teleurgesteld. Ze richtte haar aandacht maar weer op het landschap en toen de koopman haar opnieuw een dadel aanbood nam ze er een om hem een plezier te doen.

De koopman begon een liedje te neuriën, maar al snel stopte hij weer. ‘Die vent hierachter... Die heeft toch geen tyfus, mag ik hopen? En als het je vader niet is, wie is het dan wel?’

Ze vertelde hoe ze hem gevonden hadden en hoe ze hem naar hun huis hadden gebracht. Over haar bezoek aan Vader Antonio zweeg ze, maar Maria Xarra, degene door wie ze nu onderweg waren naar Zugarramurdi, kon ze niet buiten beschouwing laten. Ze wierp een zijdelingse blik op zijn ronde gezicht toen ze haar naam voor de tweede keer noemde en stelde opgelucht vast dat niets in zijn gezicht kritiek of afwijzing verried.

Dat gaf haar de moed voor een nieuwe poging. ‘Ze zegt dat Vader Antonia haar dochter heeft verraden.’

De koopman haalde alleen maar zijn schouders op en zei filosofisch: 'Verraden, verraden... Dat is een groot woord. Ik zeg altijd maar: leven en laten leven. We willen allemaal graag nobel en heldhaftig zijn, maar uiteindelijk kiezen we toch voor ons eigen hachje. Zo zitten wij mensen nu eenmaal in elkaar. Als heldenmoed en zelfopoffering alledaags waren zouden ze er niet zoveel over schrijven, nietwaar. Heb je ooit een toneelstuk gezien over een bakker of een houtskoolbrander?'

Hij grinnikte voldaan om zijn eigen woorden. Maite, die nog nooit een toneelstuk had gezien en niet wist wat ze zich daarbij moest voorstellen, zweeg. Even, althans.

'Is ze dood?'

'Wie?'

Maite zuchtte. 'Estevania natuurlijk.'

De koopman wapperde geërgerd met een hand, alsof ze een lastige mug was die verjaagd moest worden. 'Godallemachtig, jij geeft niet gauw op, hè. Weet je wat jij eens moet doen? Je als een echt meisje gedragen! Kruip onder de huif en zoek uit die kisten achterin maar gratis een mooie hoofddoek uit. Mij hinderen ze niet, die wapperende krullen van je, maar een nette vrouw bedekt haar haren. Vooruit, zoek een doek uit en houd op met dat gevraag. Zing liever een liedje voor me of vertel me wat leuks, ik dacht dat ik gezelschap aan je zou hebben.'

Maite staarde naar de schommelende achterwerken van de muilezels en vroeg zich af wat een meisje echt maakte, en hoe je naast iemand kon zitten zonder gezelschap te zijn. Ze voelde de kritische blik waarmee de koopman haar van top tot teen opnam en het hinderde haar dat zijn ogen zo lang op haar borsten bleven rusten en op haar kuit en enkels die onder haar rok uitstaken. Niemand had ooit zo naar haar gekeken – Jon niet, papa niet, Vader Antonio niet.

Ze wierp een heimelijke blik opzij en dacht: Als hij nou nog jong en mooi was, of een soort vader, aardig en betrouwbaar, maar al wat ze zag was een kleine dikke man die haar gadesloeg alsof ze koopwaar was.

'Ik hoef geen doek,' zei ze, en ze moest slikken om haar stem gewoon te laten klinken.